LATVIJAS NACIONĀLAIS
SIMFONISKAIS ORĶESTRIS

# LNSO, ČAIKOVSKIS UN RAHMAŅINOVS

## LNSO, TCHAIKOVSKY, AND RACHMANINOFF

2023. gada 14. aprīlī plkst 19.00 Lielajā ģildē
14 April 2023 at 7 PM at the Great Guild

**LUKS GEŅUŠS | LUKAS GENIUŠAS** — klavieres | piano

Diriģents | Conductor
**GINTARS RINKĒVIČS | GINTARAS RINKEVIČIUS**

Koncerts tiešraidē Latvijas Radio 3 "Klasika"
Concert is broadcast live by the Latvian Radio 3 *Klasika*

Koncerta dienā iepazīsties ar programmu šeit:
The programme for tonight's concert is available here:

## I DAĻA | PART I

**SERGEJS RAHMAŅINOVS** (*Serge Rachmaninoff*, 1873–1943)

Pirmais klavierkoncerts fadiēzminorā op. 1 (1891, 1917) | Piano Concerto no. 1 in F♯ minor, op. 1 (1891, 1917)

I. *Vivace — Moderato*
II. *Andante*
III. *Allegro vivace*

30-35'

## II DAĻA | PART II

**PĒTERIS ČAIKOVSKIS** (*Pyotr Ilych Tchaikovsky*, 1840–1893)

Simfonija "Manfrēds" siminorā op. 58 (1885, pēc Bairona) | Manfred Symphony in B minor, op. 58 (1885, after Byron)

I. *Lento lugubre — Moderato con moto*
II. *Vivace con spirito*
III. *Andante con moto*
IV. *Allegro con fuoco*

50-55'

Kultūras ministrija
NEIBURGS
Garage demokrātiskā vīna bārs
ir
DELFI
3 Latvijas Radio Klasika
EuroPark
MŪZIKAS SAULE

# RAHMAŅINOVA KLAVIERKONCERTS

Aprīlis ir Sergeja Rahmaņinova dzimšanas dienas mēnesis — šogad atzīmējam komponista 150. jubileju.

Pirmais klavierkoncerts pieminēts Rahmaņinova vēstulēs 1891. gada martā, kad vieglprātīgajam, taču ārkārtīgi talantīgajam studentam ir vien 17 gadu. Tas veltīts virtuozajam pianistam, Lista skolniekam Aleksandram Ziloti, kurš cita starpā bija arī Rahmaņinova brālēns no mātes puses un viņa pasniedzējs konservatorijā. Pirmo daļu 1892. gada martā studentu koncertā atskaņo pats Rahmaņinovs; pirms partitūra tiek noglabāta, lai 26 gadus vēlāk piedzīvotu nozīmīgas pārmaiņas, koncerta pirmversiju šad un tad kāds iekļāva repertuārā, tai skaitā jau pieminētais Ziloti. Savukārt par Rahmaņinova studiju noslēguma darbu kļūst viencēliena opera "Aļeko", kuras libreta pamatā ir Aleksandra Puškina poēma, un tiek novērtēta ar zelta medaļu.

Pie jaunības dienās tapušā Pirmā klavierkoncerta "labošanas darbiem" Rahmaņinovs atgriezās 1917. gadā (un mazliet arī 1919. gadā) — jau krietnu laiku pēc Otrā un Trešā klavierkoncerta pirmatskaņojumiem. Šoreiz jauneklīgums un vitalitāte sastop uzkrātu pieredzi kā dzīvē, tā arī dažādās mūzikas disciplīnās — harmonijā, formā, orķestrācijā, kā arī klaviertehnikā (ne velti Rahmaņinovu uzskata par vienu no izcilākajiem sava laika pianistiem). Taču abas stihijas viena otru nenomāc, bet gan papildina.

# ČAIKOVSKA "MANFRĒDS"

Komponēt mūziku ar Bairona 1817. gadā tapušās poēmas "Manfrēds" motīviem vēsturnieks Vladimirs Stasovs sākotnēji — ap 1865. gadu — rosināja Miliju Balakirevu un Hektoru Berliozu, kurš 60. gadu beigās viesojas Krievijā. Berliozam tolaik jau bija pāri sešdesmit; arī Balakirevs rosinājumu noraida, tomēr 1882. gadā izveido literārās programmas versiju, ko nodod tālāk Čaikovskim — lai komponē. Jāsaka, arī Čaikovskis nesteidz sajūsmā ķerties pie darba, vēstulēs atzīstot, ka iepazīstoties ar piedāvāto sižetu, piedzīvojis vilšanos. Viņš piemin Šūmaņa "Manfrēdu", it kā nespēdams Bairona sižetu skatīt caur citu prizmu.

Iespējams, Čaikovska viesošanās laikā Sanktpēterburgā 1884. gadā viņš sastapa Balakirevu vaigu vaigā un drīz vien vēstulē jau atkal saņēma literāro programmu, jāatzīst, šoreiz mazliet pārstrādātu. Īsi pēc tam Čaikovskis dodas uz Alpiem (arī Bairona poēmas darbība norisinās turpat; varbūt smēlās iedvesmu) un pēc atgriešanās sāk komponēt, pie tam, dedzīgi, — un 1885. gada rudenī simfonija četrās ainās ir pabeigta. Sākotnēji autors ir sajūsmā par paveikto un vēstulēs draugiem neslēpj lepnumu. Vēlāk gan šī sajūsma noplok un pat pārvēršas nepatikā. Šāda krasa viedokļu maiņa Čaikovskim gan ir pietiekoši raksturīga.

Opusa finālvariantā Čaikovskis piedāvā savu sižeta izklāstu:

1. Manfrēds klīst pa Alpiem. Noguris no eksistenciāliem jautājumiem, bezcerīgām ilgām un atmiņām

par pagātnes noziegumiem, varonis piedzīvo garīgas mokas. Viņš pievēršas okultismam un tumsas spēkiem, tomēr ne viņi, ne kas cits šajā pasaulē nevar sniegt Manfrēdam to aizmirstību, pēc kuras viņš veltīgi tiecas. Viņa sirdi plosa atmiņas par zaudēto Astarti, ko reiz kaislīgi mīlējis; Manfrēda izmisums ir bezgalīgs.

2. Zem ūdenskrituma mestas varavīksnes Manfrēds sastop Alpu feju.
3. Pastorāle. Kalnu ļaužu vienkāršās, brīvās un mierīgās dzīves aina.
4. Arimana pazemes pils. Ellišķīga orģija, kuras laikā ierodas Manfrēds. Tiek piesaukts un parādās Astartes gars, kas sniedz varonim piedošanu. Manfrēda nāve.

Pianists **LUKS GEŅUŠS** sevi pieteicis kā viens no aizraujošākajiem un atšķirīgākajiem savas paaudzes māksliniekiem. Viņš uzstājies prestižākajās koncertvietās visā pasaulē — Londonas Vigmora zālē, Amsterdamas *Concertgebouw*, Verdi zālē Milānā un citur. Geņušs regulāri tiek aicināts uzstāties festivālos, tostarp *La Roque d'Anthéron*, *Piano aux Jacobins*, *Rheingau*, *the Ruhr Piano Festival*, *Schloss-Elmau* un Lokenhauzas mūzikas festivālā.

Geņušs uzstājies ar izciliem orķestriem — Francijas Radio filharmonisko orķestri, Lionas Nacionālo orķestri, Birmingemas simfonisko orķestri, Stavangeras simfonisko orķestri, Kremerata Baltica, Toronto simfonisko orķestri, Varšavas filharmonisko orķestri un daudziem citiem. Muzicējis kopā ar tādiem diriģentiem kā Leonards Slatkins, Andrejs Boreiko, Tugans Sokijevs, Sauļus Sondeckis, Dmitrijs Sitkoveckis, Šarls Dituā, Entonijs Vits un Dmitrijs Liss.

Šīs sezonas spilgtākie notikumi iekļauj Geņuša debiju ar Filadelfijas orķestri Tugana Sokijeva vadībā, debiju ar Tulūzas Kapitolija orķestri, atgriešanos pie Stavangeras simfoniskā orķestra Andra Pogas vadībā. Par godu Rahmaņinova 150. jubilejai pianists sniegs vairākus koncertus, pirmatskaņojot oriģinālo, nesaīsināto Rahmaņinova Pirmo klaviersonāti īpašā koncertā komponista villā Šveicē, kā arī Monreālā, Bordo, Grankanārijā un Parīzē.

Luks Geņušs pievēršas plašam repertuāram no baroka mūzikas līdz laikmetīgo komponistu darbiem. Geņušs ir aizrautīgs kamermūziķis, viņam patīk strādāt ar jauniem mūsdienu komponistu darbiem, kā arī celt gaismā retāk atskaņotu repertuāru.

Pianists ir vairāku prestižu starptautisku konkursu laureāts, kur īpaši izceļama sudraba medaļa 2015. gada Čaikovska konkursā Maskavā un 2010. gada starptautiskajā Šopēna konkursā Varšavā.

Kopš 2015. gada Luks Geņušs ir Toronto labdarības projekta *Looking at the Stars* mākslinieks, kura mērķis ir klasiskās mūzikas atskaņošana iestādēs un organizācijās (cietumos, slimnīcās un patversmēs), kur cilvēkiem citādi nav iespējas to piedzīvot.

**GINTARS RINKĒVIČS** ir viens no izcilākajiem starptautisku atzinību guvušiem lietuviešu diriģentiem.

Lietuvas Mūzikas un teātra akadēmijas profesors, Lietuvas Valsts simfoniskā orķestra dibinātājs (1988), mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents. No 2017. līdz 2022. gadam bijis Liepājas Simfoniskā orķestra mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents, savukārt ilgus gadus — no 1996. līdz 2003. gadam pildījis galvenā diriģenta, un no 2007. līdz 2009. gada — galvenā viesdiriģenta pienākumus Latvijas Nacionālajā operā. Divkārtējs Latvijas Lielās mūzikas balvas laureāts (1996, 1999). Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks.

Gintars Rinkēvičs sadarbojies ar daudziem pasaules orķestriem. Bijis Malmes Operas un Muzikālā teātra galvenais diriģents. Stājies pie "Berlīnes simfoniķu", Veimāras Valsts kapelas, Kopenhāgenas Tivoli simfoniskā orķestra un daudzu citu spožu orķestru diriģenta pults. Viņa vadībā notikušas operas izrādes Klaipēdas Muzikālajā teātrī, Ungārijas Nacionālajā teātrī, Amsterdamas Muzikālajā teātrī, Gēteborgas operā, Skotijas operā, Zalcburgā, Karaliskajā Alberta zālē Londonā, Elizejas lauku teātrī Parīzē, Taivānā, Honkongā. Diriģents koncertējis daudzās prestižās pasaules koncertzālēs. Diriģējis visas Bēthovena, Brāmsa, Mālera, Šostakoviča simfonijas. Vadījis daudzu jaundarbu pasaules pirmatskaņojumus. Īpašu uzmanību velta lietuviešu oriģinālmūzikas popularizācijai.

# RACHMANINOFF'S PIANO CONCERTO

April is Serge Rachmaninoff's birth month, and this year we celebrate his 150th anniversary.

The first mention of the Piano Concerto is in Rachmaninoff's letters in March 1891, when the talented but frivolous student is only 17 years old. It is dedicated to Alexander Siloti, a virtuoso pianist and pupil of Liszt, who is also Rachmaninoff's maternal cousin and his teacher at the Conservatory. Rachmaninoff himself premieres the first movement at a student concert in March 1892. The concerto's first score is then put aside to be occasionally played by pianists, including Siloti, before undergoing significant changes 26 years later. Instead, Rachmaninoff's graduation work is the one-act opera *Aleko* with poetry by Pushkin, for which he receives a gold medal.

In 1917 (and a little in 1919), long after the premieres of his Second and Third Piano Concertos, Rachmaninoff returns to revise the First Piano Concerto from his youth. This time, youth and vitality meet accumulated experience in various musical disciplines, including harmony, orchestration, musical form, and piano technique (Rachmaninoff is duly considered one of the greatest pianists of his time). The two styles complement each other without one overwhelming the other.

# TCHAIKOVSKY'S *MANFRED*

Around 1865, critic Vladimir Stasov first addresses Mily Balakirev and Hector Berlioz, who visited Russia in the late 1860s, to compose music based on Byron's 1817 poem *Manfred*. Berlioz is over sixty at the time, and Balakirev initially rejects the project as well. However, in 1882, he produces a version of the literary programme, which he passes on to Tchaikovsky for him to compose. Tchaikovsky, too, is not too eager to start working on it, admitting his disappointment at the proposed plot in his letters. He mentions Schumann's *Manfred*, seemingly unable to perceive Byron's story through a different prism.

Perhaps, it is during Tchaikovsky's visit to St Petersburg in 1884 when he meets Balakirev again and receives the revised literary programme in a letter. Shortly afterwards, Tchaikovsky travels to the Alps (which is also the setting of Byron's poem, perhaps to draw inspiration), and upon returning he begins to compose fervently. By autumn 1885, the symphony in four scenes is completed. At first, the composer is delighted with the work, his pride revealed in letters to friends. Yet, later on, this enthusiasm wanes and even turns to dislike, such a change of opinion being rather characteristic of Tchaikovsky.

In the final version of the opus, Tchaikovsky offers the following plot outline:

1. Manfred wanders in the Alps. Wearied by the fatal questions of existence, tormented by hopeless longings and the memory of past crimes, he suffers terrible spiritual yearnings. He has delved into the occult sciences and commands the mighty powers of darkness, but neither they nor anything in this world can give him the forgetfulness to which alone he vainly aspires. The memory of the lost Astarte, once passionately loved by him, gnaws at his heart, and there is neither limit nor end to Manfred's despair.
2. The Alpine Fairy appears to Manfred beneath the rainbow of a waterfall.
3. *Pastorale*. A picture of the simple, free and peaceful life of the mountain folk.
4. The subterranean palace of Arimanes. An infernal orgy. Appearance of Manfred in the midst of a bacchanal. Evocation and appearance of the spirit of Astarte, who pardons him. Death of Manfred.

Pianist **LUKAS GENIUŠAS** has firmly established himself as one of the most exciting and distinctive artists of his generation. He is invited to give recitals in the most prestigious venues all over the world such as the Wigmore Hall, Concertgebouw Amsterdam, Salle Gaveau, Louvre Auditorium, Frick Collection New York, Phillips Collection, Teatro Carlo Felice, Sala Verdi in Milan and the Great Hall of the Moscow Conservatory. He is also regularly invited to festivals including the Gilmore Keyboard Festival, La Roque d'Anthéron, Piano aux Jacobins, Rheingau, the Ruhr Piano Festival, Schloss-Elmau and the Lockenhaus Music Festivals.

Lukas Geniušas performs with numerous orchestras including Radio France Philharmonic Orchestra, National

de Lyon Orchestra, NHK Symphony Orchestra, City of Birmingham Symphony Orchestra, St Petersburg Philharmonic, Kremerata Baltica, Russian National Orchestra, Mariinsky Theatre Orchestra, Toronto Symphony, Warsaw Philharmonic and St Gallen Symphony Orchestra under the batons of conductors such as Mikhail Pletnev, Leonard Slatkin, Charles Dutoit, Andrey Boreyko, Tugan Sokhiev, Saulius Sondeckis, Antoni Wit and Rafael Payare to name but a few.

Highlights of the 2022/2023 season include pianist's concerto debuts with the Philadelphia Orchestra under the baton of Tugan Sokhiev, Orchestre national du Capitole de Toulouse with Dima Slobodeniouk and a return to the Stavanger Symphony Orchestra with Andris Poga. In commemoration of the 150th anniversary of the birth of Rachmaninov, Lukas is dedicating a series of concerts in which he will give the first public performances of the original, unabridged version of Rachmaninov's First Piano sonata, which he will perform in a special concert at the Villa Senar, the composer's Swiss residence, as well as in Montreal, Bordeaux, Gran Canaria and Paris.

Lukas Geniušas explores a wide range of repertoire, from the baroque to works by contemporary composers. He is an avid chamber musician and an extremely inquisitive performer and enjoys working on new works by modern composers, as well as resurrecting rarely performed repertoire.

He is the laureate of several prestigious international competitions, notably Silver Medalist at the 2015 Tchaikovsky Competition in Moscow and at the 2010 International Chopin competition.

Since 2015, Lukas Geniušas has been a featured artist of "Looking at the Stars" a philanthropy project based in Toronto, whose purpose is to bring classical music to institutions and organizations (prisons, hospitals and shelters) where people may not have an opportunity to experience it live in a traditional setting.

**GINTARAS RINKEVIČIUS** is one of the most outstanding conductors in Lithuania, a National Prize winner and a professor at the Lithuanian Academy of Music and Theatre. He is the founder of the Lithuanian State Symphony Orchestra (1988), its artistic leader and chief conductor. From 2017 to 2022 Rinkevičius was the music director and chief conductor of the Liepāja Symphony Orchestra.

From 1996 to 2003 Rinkevičius was the music director and chief conductor of the Latvian National Opera, and between 2007 and 2009 he was the chief guest conductor. Two-time laureate of the Latvian Grand Music Prize (1996, 1999). Officer of the Order of the Three Stars.

Rinkevičius was the chief conductor of the Malmö Opera. He has worked with some of the greatest orchestras: the Berlin Symphoniker, the Staatskapelle Weimar, Tivoli in Copenhagen among others. Under his baton, opera performances have taken place in Klaipeda Musical Theatre,

Hungarian National Theatre, Amsterdam Musical Theatre, Gothenburg Opera, Scottish Opera, Salzburg, Royal Albert Hall in London, Théâtre des Champs-Elysées Paris, Taiwan, Hong Kong. The conductor has performed in many prestigious concert halls around the world. Conducted all symphonies of Beethoven, Brahms, Mahler, Shostakovich. He has directed the world premieres of many new works. Special attention is paid to the popularization of Lithuanian original music.

## LNSO ŠOVAKAR | LNSO TONIGHT

**Koncertmeistars | Concertmaster**
Georgs Sarkisjans

**Pirmās vijoles | I violins**
Raimonds Ozols, Aleksejs Bahirs, Darja Smirnova, Ilze Kirsanova, Inese Štrāle, Aija Frišenfelde, Terēze Zīberte-Ijaba, Vizma Laura Agloniete, Oskars Siliņš, Margarita Ogibalova, Ilze Gulbe, Lāsma Vītola, Darja Kuzma

**Otrās vijoles | II violins**
Ilze Pence, Inga Puķīte, Daina Birzniece, Beāte Račko, Tatjana Ostrovska, Raimonds Melderis, Anete Liberte, Arina Bardova, Nina Khanetska, Konstantīns Paturskis, Agnese Stalidzāne, Undīne Cercina

**Alti | Violas**
Ināra Brīnuma, Pēteris Trasuns, Liene Martinsone, Katrīna Krašauska-Krauze, Inga Ozoliņa, Einārs Roževics, Lauma Visendorfa, Tatjana Ļebedeva, Jevgenija Gorbunova, Paula Kronentāle

**Čelli | Cellos**
Diana Ozoliņa, Ieva Upatniece, Dace Zālīte-Zilberte, Mareta Prikule, Zane Guļāne, Ainārs Paukšēns, Emma Bandiniece, Pauls Ēriks Skujiņš

**Kontrabasi | Double basses**
Raivo Ozols, Viktors Veļičko, Dzintars Sabļins, Kristaps Pētersons, Ivars Ozols, Viktors Stankevičs

**Flautas | Flutes**
Ilze Urbāne, Anete Toča, Egija Sproģe

**Obojas | Oboes**
Egils Upatnieks, Dainis Cimermanis, Jana Zeļenska

**Klarnetes | Clarinets**
Mārtiņš Circenis, Mareks Pinta, Sigurds Lallo

**Fagoti | Bassoons**
Normunds Zvejnieks, Klaudio Lambroni, Aleksandrs Žiguļičs

**Mežragi | Horns**
Artūrs Šults, Mārcis Kalniņš, Mikus Runka, Kārlis Matīss Lignickis

**Trompetes | Trumpets**
*Jens Emil Holm*, Dāvis Sedols, Mārtiņš Zujs, Edgars Bārzdiņš

**Tromboni | Trombones**
Artūrs Hrustaļovs, Uldis Zilberts, Māris Zondaks

**Tuba | Tuba**
Raivis Māgurs

**Sitaminstrumenti | Percussion**
Edgars Saksons, Ernests Mediņš, Edvards Paulis Muzikants, Mikus Bāliņš, Reinis Tomiņš

**Arfas | Harps**
Ieva Šablovska, Elizabete Gulbe

**Taustiņinstrumenti | Keyboards**
Līga Kārkliņa